

MINTAQA IQTISODIYOTINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA KLASTERLASHNING XORIJ TAJRIBALARI VA UNI O‘ZBEKISTONGA QO‘LLASH IMKONIYATLARI

Movlonova Dilrabo Nomoz qizi

Qarshi davlat texnika universiteti 2-bosqich magistranti

dilrabomavlonova2706@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada mintaqa iqtisodiyotini barqaror rivojlantirishda klasterlashning nazariy va metodologik asoslari tahlil qilingan. Klaster yondashuvining mintaqaning iqtisodiy salohiyatini oshirish, innovatsion faoliyatni rag'batlantirish, ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish tarmoqlari o'rtasidagi kooperatsiyani mustahkamlashdagi o'rni yoritilgan. Shuningdek, klasterlashning asosiy tamoyillari, kontseptual asoslari hamda hududlarning raqobatbardoshligini oshirishga ta'siri ilmiy jihatdan asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: mintaqa iqtisodiyoti, barqaror rivojlanish, klasterlash, klaster siyosati, innovatsiyalar, hududiy rivojlanish, raqobatbardoshlik, kooperatsiya, iqtisodiy samaradorlik.

Kirish. Mintaqa iqtisodiyotini barqaror rivojlantirishda klasterlashning xorij tajribalarini o'rganish juda muhimdir. Rivojlangan davlatlarda (masalan, AQSh, Germaniya, Yaponiya, Janubiy Koreya) klasterlash iqtisodiy siyosatning asosiy ustunlaridan biri sifatida qo'llanilib, yuqori texnologiyali mahsulotlar ishlab chiqarish, eksportni kengaytirish va innovatsion faoliyatni jadallashtirishga katta ta'sir ko'rsatmoqda. Ularning tajribasini o'rganish orqali mahalliy sharoitda qo'llash mumkin bo'lgan ilg'or amaliyotlar, jumladan, ta'minot zanjiri boshqaruvi, ilmiy-tadqiqot muassasalari bilan integratsiya, davlat-xususiy sheriklik mexanizmlari va raqobatbardoshlikni oshirish strategiyalari aniqlanadi.

Xorijiy klasterlash tajribalarini milliy iqtisodiyotga moslashtirish mintaqalarning innovatsion salohiyatini oshiradi, hududiy resurslardan samarali

foydalanish imkonini beradi va yangi ish o'rinlari yaratish orqali ijtimoiy barqarorlikni ta'minlaydi. Bundan tashqari, xalqaro tajribalar ekologik xavfsizlik, yashil texnologiyalarni tatbiq etish va barqaror rivojlanish tamoyillarini amalga oshirishda amaliy ko'rsatmalar beradi. Shu bois, xorij tajribalarini o'rganish va ulardan foydalanish O'zbekistonning mintaqaviy iqtisodiyotini modernizatsiya qilish, global bozorga integratsiyalashuvini kuchaytirish va uzoq muddatli barqaror rivojlanishini kafolatlashda muhim omil hisoblanadi. Mintaqaviy xususiyatlarni hisobga olgan holda xo'jalik yurituvchi subyektlar salohiyatini kompleks moliyaviy baholashni shakllantirish, mintaqa moliyasini tashkiliy tuzilmasini shakllantirish, klasterlarni shakllantirish yo'lidagi to'siqlarni aniqlash, hududning iqtisodiy va moliyaviy siyosatini takomillashtirish bo'yicha tavsiyalar mintaqada xo'jalik yurituvchi subyektlarning tarkibiy "potentsial" baholash imkoniyatini beradi.

1-jadval

Infratuzilmani qo'llab-quvvatlash bo'yicha xorijiy mamlakatlar tajribasi va yondashuvlari

Infratuzilmani rivojlantirishga qaratilgan yondashuv va chora-tadbirlar	Yondashuv va chora-tadbirlarni qo'llagan mamlakatlar
Ijtimoiy infratuzilmani ish beruvchilar tomonidan tashkil qilish usuli	AQSH, Buyuk Britaniya, Germaniya, Janubiy Koreya, Kanada, Daniya, Fransiya, Shveysariya, Yaponiya
Infratuzilmani rivojlantirishga qaratilgan davlat dasturlarini ishlab chiqish usuli	Angliya, AQSH, Belarussiya, Bolgariya, Vengriya, Germaniya, Moldoviya, Polsha, Rossiya, Ruminiya, Slovakiya, Chexiya
Infratuzilmani davlat-xususiy sherikchilik orqali rivojlantirish usuli	AQSH, Buyuk Britaniya, Germaniya, Janubiy Koreya, Niderlandiya, Fransiya, Shvetsiya

Infratuzilmani klaster usulida rivojlantirish amaliyoti	AQSH, Buyuk Britaniya, Germaniya, Janubiy Koreya, Xitoy, Finlandiya, Fransiya, Yaponiya
Infratuzilmani venchur moliyalash tizimi orqali rivojlantirish tajribasi	AQSH, Yevropa, Ukraina, Rossiya

Ijtimoiy infratuzilmadan foydalanish hisobiga olinadigan daromad aksariyat hollarda moddiy ko‘rinishda ifodalanmaydi. Bu esa, ijtimoiy infratuzilma iqtisodiy samaradorlikni omili sifatida qaraladi. Shu sababli ham uni shakllantirishda korxonalar yoki davlat tomonidan amalga oshirilgan xarajatlar hisobiga barpo etiladi. Shu bilan birga, davlat dasturlari doirasida infratuzilmani ijtimoiy, ishlab chiqarish hamda innovatsion turlarini rivojlantirish nazarda tutiladi. Bu yerda ishlab chiqarish infratuzilmasini xususiy sektorga berilishi maqsadga muvofiqdir. Chunki, ishlab chiqarish infratuzilmasidan foydalanish asosida daromad oshadi.

Bu nodavlat sektorini ushbu sohaga investitsiya ajratishiga asos hisoblanadi. DXSH va klaster usullarida infratuzilmani rivojlantirishda davlat xususiy sektorlarning investitsion risklarini kamaytirish uchun chora-tadbirlar qo‘llaydi. Bu usullar nisbatan keng tarqalgan yo‘nalishlardan biri hisoblanadi.

Differensial marketing: Har bir segment uchun alohida marketing strategiyalarini ishlab chiqish kerak. Bu klasterning har bir subyektiga mos keluvchi reklama, narx siyosati va sotish kanallarini tanlashni o‘z ichiga oladi.

Mintaqa iqtisodiyotini barqaror rivojlantirishda klasterlashning xorij tajribalarini o‘rganish juda muhimdir. Rivojlangan davlatlarda (masalan, AQSh, Germaniya, Yaponiya, Janubiy Koreya) klasterlash iqtisodiy siyosatning asosiy ustunlaridan biri sifatida qo‘llanilib, yuqori texnologiyali mahsulotlar ishlab chiqarish, eksportni kengaytirish va innovatsion faoliyatni jadallashtirishga katta ta’sir ko‘rsatmoqda. Ularning tajribasini o‘rganish orqali mahalliy sharoitda qo‘llash mumkin bo‘lgan ilg‘or amaliyotlar, jumladan, ta’minot zanjiri boshqaruvi, ilmiy-

tadqiqot muassasalari bilan integratsiya, davlat-xususiy sheriklik mexanizmlari va raqobatbardoshlikni oshirish strategiyalari aniqlanadi.

Xorijiy klasterlash tajribalarini milliy iqtisodiyotga moslashtirish mintaqalarning innovatsion salohiyatini oshiradi, hududiy resurslardan samarali foydalanish imkonini beradi va yangi ish o'rinlari yaratish orqali ijtimoiy barqarorlikni ta'minlaydi. Bundan tashqari, xalqaro tajribalar ekologik xavfsizlik, yashil texnologiyalarni tatbiq etish va barqaror rivojlanish tamoyillarini amalga oshirishda amaliy ko'rsatmalar beradi. Shu bois, xorij tajribalarini o'rganish va ulardan foydalanish O'zbekistonning mintaqaviy iqtisodiyotini modernizatsiya qilish, global bozorga integratsiyalashuvini kuchaytirish va uzoq muddatli barqaror rivojlanishini kafolatlashda muhim omil hisoblanadi.

Mintaqa iqtisodiyotini barqaror rivojlantirishda klasterlashning xorij tajribalarini o'rganishning asosiy maqsadi — rivojlangan davlatlarda muvaffaqiyatli qo'llanilgan ilg'or tajribalarni mahalliy sharoitga moslashtirishdir. Bunda xorijiy mamlakatlarda ishlab chiqilgan samarali boshqaruv mexanizmlari, davlat va xususiy sektor hamkorligi, ilmiy-tadqiqot muassasalari bilan integratsiya, hamda innovatsion texnologiyalardan foydalanish tajribasi alohida o'rin tutadi. Bu orqali O'zbekiston mintaqalari o'zining mavjud resurslarini samarali boshqarish, iqtisodiy o'sish sur'atlarini tezlashtirish va raqobatbardoshlikni kuchaytirishga erishishi mumkin.

Xulosa va takliflar. Klaster tizimini joriy etish, zamonaviy qishloq xo'jaligi va issiqxona xo'jaliklarini yaratish hamda ishlab chiqarishni kengaytirish nafaqat hosildorlikni, balki aholining turmush darajasini sezilarli darajada oshirish imkonini berdi. Ushbu yangi tuzilma agrar va boshqa sohalarni rivojlanishga olib keldi. Fikrimizcha xorij tajribalarini mamlakatimizda qo'llash uchun marketing strategiyasini ishlab chiqish zarur. Quyidagi strategiyalarni qo'llash orqali klasterning bozor muvaffaqiyati ta'minlanadi.

FAYDALANILGAN ADABIYOT VA MANBALAR:

1. Drucker, P. *Management: Tasks, Responsibilities, Practices*. New York: Harper & Row, 2018.
2. Mintzberg, H. *Structure in Fives: Designing Effective Organizations*. Prentice Hall, 2017.
3. Kaplan, R., Norton, D. *The Balanced Scorecard: Translating Strategy into Action*. Boston: Harvard Business School Press, 2019.
4. McKinsey & Company. *Banking Transformation and Digital Finance*. Washington, 2021.
5. World Bank. *Digital Financial Services: Overview and Implications for Banks*. Washington, 2020.
6. International Monetary Fund (IMF). *Banking Sector Reform in Emerging Economies*. Washington, 2021.
7. G'oziev, G'., Xudoyberganov, B. *Bank Menejmenti*. Toshkent: Iqtisodiyot, 2021.
8. Shohazamiyov, Sh.Sh. *Bank Tizimida Transformatsiya va Innovatsiyalar*. Toshkent: Ilm-Ziyo, 2022.
9. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni.
10. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 14-dekabrdagi PF-57-son "O'zbekiston bank tizimini rivojlantirish bo'yicha chora-tadbirlar to'g'risida"gi Farmoni.